

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

-

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

-

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

14 § "Hyvinvointialueen on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään sosiaalihuollon ammatillisena asiantuntijatyönä sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta. Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään"

Yhdistyksemme kanta:

Yhdistyksemme katsoo, että ehdotettu 14 § , antaa hyvinvointialueille liian laajat mahdollisuudet järjestää sosiaalipalveluja.

Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus ovat esityksen mukaan ensisijaisia tapoja vastata asiakkaan tarpeisiin.

Sosiaalipalvelujen rooli on esityksessä toissijainen, koska sosiaalipalveluja annettaisiin vain täydentävästi eikäsosiaalipalvelujen lajeista ole enää laissa luettelo, joka ohjaisi viranomaista palveluista päätettäessä. Pidämme tätä puutteena. Sosiaalipalvelujen antaminen saattaa supistua uuden lain myötä.

Sosiaalipalvelujen antamisvelvollisuus tulisi laissa säätää velvoittavammaksi ja uuteen lakiin tulisi sisällyttää nykyisen lain sosiaalipalvelujen luettelo. Luettelo ohjaisi palvelun järjestäjiä asiakkaan kannalta sopivimman palvelun järjestämiseen ja olisi tukena palveluista päätettäessä.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Ehdotukset ovat yhdistyksemme mielestä riittävän selkeitä, mutta ovatko ne toteutettavissa, on riippuvainen hyvinvointialueen sosiaalihuollolle suuntaamista rahallisista resursseista, joista kukin hyvinvointialue päättää itse.

Herää kysymys, miten valtio voi varmistaa sen, että jokaisen hyvinvointialueen määrärahat sosiaalihuoltoon ovat riittäviä, jolloin sosiaalihuollon asiakkuuden alkaessa asiakas saa aina tarvitsemansa palvelun?

Tällainen kysymys on aiheellinen, koska hyvinvointialueita muodostettaessa esitettiin yleisesti huolta siitä, että keskustelu pyöri valtaosin terveydenhuollon järjestämisessä ja sosiaalihuollon merkitys ja sen mukaiset palvelut jäivät vähälle huomiolle.

Palvelutarpeen arvioinnin tulisi yhdistyksemme mielestä aina tehdä laillistettu sosiaalityöntekijä tai moniammatillinen tiimi, jossa on sosiaalityöntekijä.

Muut hyvinvointialueen työntekijät voivat kerätä tietoa arviointia varten, mutta päätöksenteko palvelun tarpeesta tulee olla sosiaalityöntekijällä tai moniammatillisella tiimillä.

Palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehty päätös ratkaisee sen, saako asiakas palvelua vai ei, joten päätöksen tulee aina perustua siirtävään tietoon ja asiantuntemukseen.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

Pykälä 45 § 3 mom. : “Asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen antamisesta”.

Yhdistyksemme kanta:

Epäselväksi jää tilanne, jossa hyvinvointialueen viranhaltija katsoo ensisijaisen sosiaaliohjauksen ja neuvonnan olevan asiakkaan kannalta riittävää, jolloin sosiaalipalvelua annetaan.

Asiakas on todennäköisesti usein eri mieltä hyvinvointialueen viranhaltija kanssa. Hän voi pitää palvelujen saamista itselleen hyvinkin tarpeellisena.

Tällöin herää kysymys, tehdäänkö tällaisessa erimielisyystilanteessa aina kirjallinen hylkäävä päätös palvelun saamisesta ja onko asiakkaalla valitusmahdollisuus päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Oletamme, että päätös aina tehdään.

Pykälää tulisi selventää niin että erimielisyystapauksessa päätös tulee aina antaa. Näin oikeusturva asiakkaalle toteutuu ilman epäselvyyksiä. -

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät ovat 5. Luvussa määritelty riittävän tarkasti.

Tehtävät ovat toteutettavissa, jos hyvinvointialueella on palveluksessaan riittävästi sosiaalityöntekijöitä.

Yhdistyksemme katsoo, että sosiaalityöntekijän tehtäväluetteloa tulee täydentää kohdalla 6 seuraavasti: " Sosiaalityöntekijän on aina suoritettava asiakkaan palvelutarpeen arviointi joko yksin tai moniammatillisen tiimin jäsenenä."

Tällä lisäyksellä varmistetaan se, että sosiaalihuollon asiakas saa asiansa käsitellyksi mahdollisimman ammattimaisesti.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Ehdotus on selkeä, mutta se on toteutettavissa vain, jos hyvinvointialue antaa sosiaalihuollosta vastaavalle viranhaltijalle riittävästi toimivaltuuksia ja määrärahoja toiminnan tueksi.

Sosiaalihuolto tarvitsee tasaveroisen paikan terveydenhuollon rinnalla sekä toiminnallisesti että määrärahoja jaettaessa.

Sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija voi edistää sosiaalihuollon asemaa hyvinvointialueen sisällä ja viranhaltijan tehtävät ovat tärkeitä.

Ehdotus on myös tarkoituksenmukainen siitä näkökulmasta, että tällä hetkellä vastuuta kantavilta viranhaltijoilta on tosiasiallista päätösvaltaa siirretty monihenkisiin elimiin.

Tämä siirto on hämärtänyt päätöksenteon ja vastuunkannon rajoja ongelmallisella tavalla.

Se, että esityksessä nimetään entistä selkeämpi virkavastuun kantaja, voi parhaimmillaan tukea sisäisen laillisuusvalvonnan ja hyvän hallinnon toteutumista hyvinvointialueilla.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Ehdotus on mielestämme selkeä ja toteutettavissa, jos asiakastietojen kirjaamisesta annetaan erikseen soveltamisohjeita niin että kirjaamistavat ovat kaikilla hyvinvointialueilla vertailukelpoiset.

Katsomme kuitenkin, että kirjaamisvelvoitteita ei tule toteuttaa tavalla, joka heikentää asiakkaiden oikeusturvaa.

Yhdistyksemme yhtyy Talentian ja Vammaisfoorumin esittämiin huoliin, liittyen ehdotettujen muutosten oikeusturvavaikutuksiin.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Esityksen mukaan hyvinvointialue saa periä pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalta kuukausimaksun.

Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu saa olla enintään 87,5 prosenttia asiakkaan kuukausituloista, joista on tehty 10 c ja 10 d §:ssä säädettyt vähennykset.

Pitkäaikaisen perhehoidon maksu saa olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista, joista on tehty 10 c ja 10 d §:ssä säädettyt vähennykset.

Myös kotipalveluun esitetään merkittäviä maksujen korotuksia.

Esityksen 10 h §:n mukaan hyvinvointialue saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun asiakkaan palvelua koskevaan päätökseen sisältyvistä sosiaalihuoltolain 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuista tukipalveluista.

Yhdistyksemme kanta:

Yhdistyksemme pitää esitettyä palveluasumisen maksun korottamista kohtuuttomana.

Asukkaalle jää kuukausituloistaan vain 12,5 prosenttia itselleen ja sillä hän joutuu kustantamaan hygieniansa, lääkkeensä, vaatteensa ja tukipalvelunsa, mm. palvelutalossa saamansa ruuan.

Käteen jäävä 12,5 prosenttia tuloista palvelumaksun perimisen jälkeen ei millään riitä edellä mainittujen menojen kattamiseen. Moni vanhus joutuu tinkimään jopa lääkkeitä ja ruuasta.

Ainoa vaihtoehto ongelman ratkaisemiseksi ja sen välttämiseksi, että palvelutalon asukas joutuu kohtuuttoman vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen on, että korotuksesta luovutaan. Sama koskee koripalvelun maksuihin esitettyjä korotuksia

Yhdistyksemme esittää korotuksista luopumista.

Myös kotipalveluun esitetyt maksujen korotukset ovat kohtuuttomia ja esitämme myös niistä luopumista,

Tukipalvelujen hinnat hyvinvointialueet päättävät itse ja niiden määrät vaihtelevat maan eri osissa. Hinnan ”kohtuullisuutta” arvioidaan eri tavoin.

Yhdistyksemme pitää tärkeänä, että tukipalvelujen hinnat määriteltäisiin lainsäädännössä, jolloin eriarvoisuus maan eri osien välillä poistuisi.

Maksujen määrittäminen lainsäädännössä olisi nyt erityisen tärkeää, kun lakisääteisiin maksuihin esitetään merkittäviä korotuksia.

Valtiontalouden ohella tulisi ottaa huomioon myös palvelutalojen asiakkaiden tiukentunut taloudellinen tilanne ja heikentynyt maksukyky.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

Yhdistyksellämme ei ole lausuttavaa muista säädösehdotuksista.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Taloudelliset vaikutukset on laskettu yksipuolisesti valtiontalouden kannalta, mutta asiakkaiden näkökulma puuttuu lähes tyystin.

Yhdistyksemme mielestä näin merkittävää uudistusta tehtäessä tulisi enemmän kiinnittää huomiota palveluja tarvitsevan kansalaisen asemaan. ja maksukykyyn.

Valtionaloutta ei saa loputtomasti tasapainottaa asiakkaiden talouden kustannuksella.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

Mattila Yrjö
Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry